

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών με θέμα «Επανεξέταση της οικονομικής διακυβέρνησης»

(2021/C 37/05)

Εισηγητής:	ο κ. Elio DI RUPO (BE/PES), πρόεδρος της κυβέρνησης της Βαλονίας
Έγγραφο αναφοράς:	Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Επανεξέταση της οικονομικής διακυβέρνησης COM(2020) 55 final

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

1. εκφράζει την ικανοποίησή της διότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε στις 5 Φεβρουαρίου του τρέχοντος έτους την ανακοίνωσή της σχετικά με την «Επανεξέταση της οικονομικής διακυβέρνησης» και διότι γίνεται άνοιγμα προς την υποδεικνυόμενη μεταρρύθμιση των οικονομικών και δημοσιονομικών κανόνων·
2. επιδοκιμάζει επίσης το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε στις 20 Μαρτίου την πρότασή της να χρησιμοποιήσει — για πρώτη φορά στην ιστορία της ευρωζώνης — τη γενική ρήτρα διαφυγής που προβλέπεται ήδη στο ισχύον Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ), για την ενίσχυση των έκτακτων δημοσιονομικών μέτρων προς αντιμετώπιση της πανδημίας COVID-19·
3. θεωρεί ότι αυτή η ρήτρα διαφυγής πρέπει να παραμείνει σε ισχύ εφόσον οι οικονομικές και δημοσιονομικές συνέπειες της κρίσης λόγω της COVID-19, τόσο ως προς τα ελλείμματα όσο και από την άποψη των χρεών των κρατών μελών, δεν είναι ακόμη πλήρως γνωστές· η ίδια λογική πρέπει να διέπει επίσης την προοδευτική κατάργηση του προσωρινού πλαισίου για τις κρατικές ενισχύσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η οποία δεν μπορεί να υλοποιηθεί παρά σε ένα σταθεροποιημένο μακροοικονομικό πλαίσιο και κατόπιν κατ' αντιμωλιαν συζήτησης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Συμβουλίου Υπουργών και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου·
4. υπογραμμίζει, εξάλλου, ότι σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, η πανδημία ενδέχεται να επιμείνει κατά τα επόμενα δύο χρόνια και ότι η ανάπτυξη αποτελεσματικών εμβολίων ή φαρμάκων φαίνεται εφικτή μόλις εντός του έτους 2021·
5. επισημαίνει επίσης ότι, πέραν του κοινωνικοοικονομικού αντικτύπου της πανδημίας COVID-19, το οικονομικό και χρηματοπιστωτικό πλαίσιο έχει αλλάξει ριζικά μετά την τελευταία μεταρρύθμιση του ΣΣΑ το 2013. Μάλιστα τα επιτόκια βρίσκονται σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα ενώ το πραγματικό κόστος του δημοσίου χρέους είναι αρνητικό για πολλές χώρες, τη στιγμή που έφτανε το 3 % κατά μέσο όρο για την ευρωζώνη στο ξεκίνημα της δεκαετίας·
6. θεωρεί, συνεπώς, ότι η Επιτροπή θα πρέπει να διενεργήσει μια νέα, ολοκληρωμένη και σε βάθος εξέταση της κατάστασης σε κάθε κράτος μέλος και να αναθεωρήσει το σχέδιο «επανεξέτασης της οικονομικής διακυβέρνησης»·
7. υπογραμμίζει ότι το ευρωπαϊκό πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης έχει μείζονες συνέπειες σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης και ειδικότερα στις τοπικές και περιφερειακές κυβερνήσεις που είναι υπεύθυνες για σχεδόν το ένα τρίτο των δημόσιων δαπανών και για πάνω από το ήμισυ των δημόσιων επενδύσεων στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με μεγάλες διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών μελών⁽¹⁾·
8. πιστεύει ότι το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης και τα άλλα στοιχεία του ισχύοντος ευρωπαϊκού πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης έχουν επί του παρόντος τέσσερα μεγάλα μειονεκτήματα: i) φιλοκυκλικές επιπτώσεις: ένα κράτος μέλος που βρίσκεται σε ύφεση μπορεί να αναγκαστεί να μειώσει τις δαπάνες του, με τον κίνδυνο περαιτέρω επιδείνωσης της ύφεσης που δέχεται, παρά την ευελιξία που παρουσιάζεται στην ερμηνευτική ανακοίνωση του 2015⁽²⁾ όσον αφορά την οικονομική συγκυρία και η οποία είναι ανεπαρκής. Αυτή η φιλοκυκλικότητα έγινε ιδιαίτερα αισθητή στις δημόσιες επενδύσεις, οι οποίες έπαιξαν πολύ συχνά τον ρόλο μιας μεταβλητής προς αναπροσαρμογή των πολιτικών λιτότητας· ii) πολυπλοκότητα: οι πολλαπλοί στόχοι, η ευελιξία, οι εξαιρέσεις, οι ρήτρες διαφυγής και οι διαφορές των περιστάσεων, που πρέπει όλα να ληφθούν υπόψη, έχουν οδηγήσει σε ένα υπερβολικά περίπλοκο και υπερβολικά τεχνικό πλαίσιο, βασισμένο επιπλέον σε δείκτες που δεν είναι άμεσα ορατοί, όπως το διαρθρωτικό έλλειμμα και το παραγωγικό κενό· iii) έλλειψη αποτελεσματικότητας: ενώ τα υπερβολικά ελλείμματα σχεδόν

⁽¹⁾ Στοιχεία 2018. Eurostat, κωδικοί δεδομένων: TEC00023 και TEC00022.

⁽²⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015) — Ανακοίνωση: Αξιοποίηση στο έπακρο της ελαστικότητας στο πλαίσιο των υφιστάμενων κανόνων του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, COM(2015) 12 final

εξαφανίστηκαν το 2018, οι τάσεις ως προς το χρέος ήταν πολύ λιγότερο ευνοϊκές, ακόμη και πριν από τη δημοσιονομική επίπτωση της πανδημικής κρίσης το 2020. Ο αριθμός των κρατών μελών που υπερβαίνουν το όριο του 60 % αυξήθηκε από 9 το 2008 σε 14 το 2018 ⁽³⁾. Η επιβολή οικονομικών κυρώσεων δεν είναι αξιόπιστη καθώς θα ήταν αντιπαραγωγική· iv) έλλειψη διαφάνειας και νομιμότητας: η πολυπλοκότητα και η τεχνικότητα του πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης το καθιστούν αδιαφανές. Ούτε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ούτε οι τοπικές και περιφερειακές κυβερνήσεις, ούτε η κοινωνία των πολιτών και άλλοι ενδιαφερόμενοι συμμετέχουν πραγματικά σε αυτό. Επιπλέον, το ισχύον πλαίσιο δεν δημιουργεί συσχέτιση μεταξύ των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων σε επίπεδο διακυβέρνησης κατά την εφαρμογή του ΣΣΑ και αναγνωρίζει μόνο μια εθνική συλλογική ευθύνη, ανεξάρτητα από την δημοσιονομική διαχείριση που γίνεται στα διάφορα επίπεδα. Αυτές οι διαρθρωτικές αδυναμίες στο ισχύον πλαίσιο που συνδέονται με τις ανεπιθύμητες συνέπειές του και την έλλειψη αποτελεσματικότητάς του υπονόμισαν σοβαρά τη νομιμοποίησή του, ιδίως στα κράτη που επλήγησαν περισσότερο από την κρίση της ευρωζώνης και υπόκεινται σε μέτρα πολλαπλής συμμόρφωσης, ενισχύοντας έτσι την απόρριψη της ΕΕ και τη φυγή προς τα πολιτικά άκρα·

9. τονίζει, σύμφωνα με τα πορίσματα της ανακοίνωσης της Επιτροπής, ότι οι μεταρρυθμίσεις του «εξάπτυχου» (δέσημ οικονομικής διακυβέρνησης) και του «δίπτυχου» (δεύτερη δέσημ οικονομικής διακυβέρνησης) έχουν οδηγήσει σε στενότερο συντονισμό των δημοσιονομικών πολιτικών στην ευρωζώνη. Το ενισχυμένο πλαίσιο εποπτείας χρησίμευσε στα κράτη μέλη ως βάση για την εξυγίανση των δημοσιονομικών τους δομών, παρότι η Ένωση εξακολουθούσε, πριν από την εμφάνιση της πανδημίας COVID-19, να εμφανίζει πολύ σημαντικές εδαφικές και κοινωνικές ανισορροπίες·

10. χαιρετίζει την επιτυχία των κοινωνικών υποχρεώσεων που εξέδωσε η Επιτροπή στις 17 Οκτωβρίου 2020 με στόχο την χρηματοδότηση προσωρινής στήριξης ύψους 100 δισεκατομμυρίων ευρώ για τον μετριασμό των κινδύνων ανεργίας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (SURE) που θα διατίθεται έως τις 31 Δεκεμβρίου 2022 υπό τη μορφή δανείων στα κράτη μέλη τα οποία καλούνται να κινητοποιήσουν σημαντικά χρηματοδοτικά μέσα προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις αρνητικές οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες της έξαρσης του κορονοϊού στην επικράτειά τους. Η ΕΠ θεωρεί ότι, εφόσον το πρόγραμμα SURE έχει μακροχρόνιο θετικό αντίκτυπο, θα μπορούσε να προετοιμάσει το έδαφος για τη θέσπιση ενός Ευρωπαϊκού Συστήματος Αντασφάλισης Ανεργίας·

Δείκτες

11. επιμένει ότι οι εθνικές, περιφερειακές και τοπικές κυβερνήσεις καθώς και οι πολίτες πρέπει να μπορούν να κατανοήσουν σαφώς τους κανόνες που θα εφαρμοστούν. Για τον σκοπό αυτό, οι ισχύοντες κανόνες πρέπει να βασίζονται σε άμεσα επαληθεύσιμους δείκτες και να ενσωματώνουν αντικυκλική σταθεροποίηση, απαλλαγμένοι από τις διακυμάνσεις της οικονομικής συγκυρίας·

12. θεωρεί, εξάλλου, ότι η οικονομική διακυβέρνηση πρέπει να στηρίζεται σε μια ισορροπία ανάμεσα σε δείκτες συνδεδεμένους με τη δημοσιονομική πειθαρχία και σε μη δημοσιονομικούς δείκτες. Ως εκ τούτου, φρονεί ότι, στο ίδιο πνεύμα με τη διαδικασία μακροοικονομικών ανισορροπιών (ΔΜΑ), η οποία περιλαμβάνει πιο ποικίλους δείκτες, συμπεριλαμβανομένου του ποσοστού ανεργίας, μια μεταρρυθμισμένη οικονομική διακυβέρνηση θα πρέπει να συνυπολογίζει την αυξημένη ανάγκη δημόσιων επενδύσεων και δαπανών που απαιτούνται ⁽⁴⁾ για να στηρίξουν τη μετάβαση στους κίριους κλάδους της υγείας, της διατροφής, των μεταφορών, της θερμικής ανακαίνισης των κτιρίων, της ενέργειας και της ψηφιοποίησης, ένα μέρος των οποίων θα πρέπει να καλυφθεί από τους εθνικούς προϋπολογισμούς, συμπληρωματικά προς την ιδιωτική και την ευρωπαϊκή χρηματοδότηση. Σε αυτά προστίθενται οι πιέσεις στις δημόσιες δαπάνες για την προσαρμογή της οικονομίας στην τρέχουσα κλιματική αλλαγή ή την αντιστάθμιση του κοινωνικού αντικτύπου από την αύξηση της φορολόγησης του άνθρακα·

13. συμμερίζεται επίσης την κριτική στην επιστροφή στη χρήση του δείκτη «ονομαστικού προϊόντος», δηλαδή του δυναμικού «παραγωγής» που μπορεί να υλοποιηθεί με την πλήρη αξιοποίηση του αποθέματος παραγωγικού κεφαλαίου και της προσφοράς εργασίας χωρίς πληθωριστικές πιέσεις. Στην πραγματικότητα, η έννοια αυτή δεν λαμβάνει υπόψη ούτε την ενέργεια ως παράγοντα παραγωγής, συμπεριλαμβανομένου του κινδύνου επιτάχυνσης της απαξίωσης του παραγωγικού κεφαλαίου λόγω περιορισμών στη χρήση ανθρακούχων μορφών ενέργειας, ούτε τα φυσικά όρια της ανάπτυξης της ανθρώπινης δραστηριότητας·

14. ζητεί επίσης επανεξισορρόπηση όσον αφορά το συνυπολογισμό των εσόδων. Πράγματι, η μείωση των δαπανών στον κοινωνικό και τον εκπαιδευτικό τομέα και στον τομέα της υγείας συχνά θεωρείται ως ο ευκολότερος τρόπος για τη μείωση του χρέους βραχυπρόθεσμα. Ωστόσο, οι συντονισμένες δημοσιονομικές πολιτικές και μέτρα κατά της φορολογικής απάτης μπορούν να ελαφρύνουν σημαντικά τους δημόσιους προϋπολογισμούς. Οι παράνομες στρατηγικές αποφυγής του ΦΠΑ αποτελούν από μόνες τους απώλεια 147 δισ. ευρώ ετησίως ⁽⁵⁾, ενώ το άθροισμα των ελλειμμάτων όλων των κρατών μελών της ΕΕ το 2018 ανήλθε σε 109 δισεκατομμύρια ευρώ·

15. επισημαίνει την ανάγκη καλύτερου συντονισμού των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών προκειμένου να μειωθούν οι κυκλικές αποκλίσεις και οι διαφορές όσον αφορά τη σύγκλιση. Για τον ίδιο λόγο, στηρίζει επίσης την πρόθεση της Επιτροπής για διόρθωση των ανισορροπιών μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τα πλεονάσματα και τα ελλείμματα. Τα κράτη μέλη που διαθέτουν πλεόνασμα τρεχουσών συναλλαγών οφείλουν να υλοποιήσουν πιο επεκτατικές πολιτικές με στόχο την τόνωση της εσωτερικής ζήτησης, ενώ τα κράτη με δομικές ανισορροπίες λόγω χαμηλής παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας οφείλουν να εντείνουν τις επενδύσεις τους με στόχο να εκσυγχρονίσουν τις παραγωγικές τους διαδικασίες. Όλα τα κράτη μέλη χρειάζεται επίσης να αυξήσουν τις επενδύσεις στους τομείς της κατάρτισης, της έρευνας και της ανάπτυξης, οι οποίες επί του παρόντος εξακολουθούν να μην επαρκούν για τη διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας·

⁽³⁾ Eurostat, κωδικός δεδομένων: TEINA225.

⁽⁴⁾ Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, απαιτούνται 260 δισεκατομμύρια ευρώ ανά έτος (περίπου 1,7 % του ΑΕγχΠ της Ένωσης).

⁽⁵⁾ COM (2019) 8 final — Προς μια πιο αποτελεσματική και πιο δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων στη φορολογική πολιτική της ΕΕ, σ. 5.

16. προτείνει εκ νέου να επεκταθεί η ΔΜΑ σε βοηθητικούς δείκτες που επικεντρώνονται στις περιφερειακές ανισότητες· πιστεύει ότι θα μπορούσε να λαμβάνει περισσότερο υπόψη την πρόοδο που έχει σημειωθεί στην εφαρμογή των 17 στόχων βιώσιμης ανάπτυξης (ΣΒΑ) των Ηνωμένων Εθνών, που καλύπτουν όχι μόνο την προστασία του περιβάλλοντος αλλά και κοινωνικά, οικονομικά και σχετικά με τη διακυβέρνηση κριτήρια·

Δημόσιες επενδύσεις και χρυσός κανόνας

17. πιστεύει ότι το ευρωπαϊκό πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης είναι εν μέρει υπεύθυνο για την απότομη πτώση των δημοσίων επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν μετά από την κρίση της ευρωζώνης, καθώς δεν λαμβάνει επαρκώς υπόψη τη διάκριση μεταξύ των τρεχουσών δαπανών και των επενδυτικών δαπανών. Μεταξύ του 2009 και του 2018, οι συνολικές δημόσιες επενδύσεις στην ΕΕ μειώθηκαν κατά 20 % ως ποσοστό του ΑΕγχΠ. Οι επενδύσεις από τοπικές και περιφερειακές αρχές έχουν μειωθεί κατά σχεδόν 25 % και κατά 40 % ή περισσότερο σε πολλά από τα κράτη μέλη που επλήγησαν περισσότερο από την κρίση ⁽⁶⁾·

18. υπενθυμίζει ότι το Ευρωπαϊκό Δημοσιονομικό Συμβούλιο έχει διαπιστώσει ότι κράτη με υψηλό ποσοστό δημοσίων επενδύσεων τείνουν να το μειώνουν σημαντικά κατά τη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος (ΔΥΕ) ⁽⁷⁾ και ότι η ίδια η Επιτροπή διαπίστωσε ότι το δημοσιονομικό πλαίσιο δεν εμπόδισε τη μείωση των επενδύσεων ούτε έκανε τα δημόσια οικονομικά πιο ευνοϊκά για την ανάπτυξη, καθώς και ότι ούτε η «ρήτρα επενδύσεων» του ΣΣΑ ούτε η διάταξη της συνθήκης που ορίζει πως η Επιτροπή πρέπει να συνεκτιμά επίσης εάν το δημόσιο έλλειμμα υπερβαίνει τις δημόσιες επενδυτικές δαπάνες [...] προκειμένου να αξιολογήσει εάν πληρούνται ή όχι οι προϋποθέσεις έναρξης διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος (άρθρο 126 παράγραφος 3 της ΣΛΕΕ) δεν φαίνεται να είχαν σημαντικό αντίκτυπο ⁽⁸⁾·

19. υπογραμμίζει ότι στη γνωμοδότησή της για την ερμηνευτική ανακοίνωση του 2015 σχετικά με το θέμα ⁽⁹⁾, η ΕτΠ είχε ήδη εκτιμήσει ότι η υφιστάμενη ευελιξία εντός του ΣΣΑ ήταν υπερβολικά περιοριστική και περιορισμένη με αποτέλεσμα να μην έχει πραγματικά ευεργετικά αποτελέσματα στις δημόσιες επενδύσεις·

20. πιστεύει ότι οι στοχευμένες και υψηλής ποιότητας δημόσιες επενδύσεις, οι οποίες στηρίζονται σε μια αξιολόγηση εδαφικού αντικτύπου και μια ορθή οικονομική ανάλυση της σχέσης κόστους-οφέλους των δημοσίων δαπανών, πρέπει να είναι αντικυκλικές ούτως ώστε να ωφελούν τις μελλοντικές γενιές. Στο τρέχον πλαίσιο των έκτακτων αναγκών δημοσίων δαπανών, η αποθάρρυνση της χρηματοδότησης των δημοσίων επενδύσεων από το έλλειμμα μπορεί να δημιουργήσει κίνητρο για υποεπενδύσεις, εις βάρος των μελλοντικών γενεών·

21. υπενθυμίζει ότι η ΕτΠ υποστηρίζει σταθερά ότι δεν πρέπει να συνυπολογίζονται οι δημόσιες δαπάνες που αναλαμβάνουν τα κράτη μέλη και οι τοπικές και περιφερειακές αρχές για τη συγχρηματοδότηση των διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων στις δαπάνες που καθορίζονται στο ΣΣΑ ως εθνικές ή συναφείς διαρθρωτικές δαπάνες. Πράγματι, αυτές οι δαπάνες είναι, εξ ορισμού, επενδύσεις γενικού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος, το μοχλευτικό αποτέλεσμα των οποίων έχει αποδειχθεί όσον αφορά τη βιώσιμη ανάπτυξη·

22. θεωρεί ότι η καθιέρωση, στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής οικονομικής διακυβέρνησης, ενός «χρυσού κανόνα των δημοσίων επενδύσεων» μπορεί να αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο για να δοθεί τέλος στις δυσμενείς επιδράσεις των τρεχόντων δημοσιονομικών κανόνων, εξαιρώντας μακροπρόθεσμα τις καθαρές δημόσιες επενδύσεις από τους υπολογισμούς ελλείμματος στο πλαίσιο του ΣΣΑ, κάτι που θα καταστήσει δυνατή όχι μόνο τη διατήρησή τους σε περιόδους κρίσης, αλλά και την αποθάρρυνση, μέσω κυρώσεων, των υπερβολικών υποεπενδύσεων (αρνητικές καθαρές δημόσιες επενδύσεις) από τις οποίες πάσχουν ορισμένα κράτη μέλη. Το εν λόγω μέτρο θα μπορούσε να εφαρμοστεί κατά προτεραιότητα στις δημόσιες επενδύσεις σε έργα που στοχεύουν στην ενθάρρυνση της μετάβασης σε μια βιώσιμη από περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική άποψη κοινωνία, όπως ορίζεται στους ΣΒΑ και στην πράσινη συμφωνία, δεδομένου ότι αυτές οι επενδύσεις αναγνωρίζονται ως ιδιαίτερα σημαντικές όχι μόνο στο πλαίσιο της ανάκαμψης από την κρίση της νόσου COVID-19, αλλά και για τη διασφάλιση της ευημερίας και της ποιότητας ζωής των μελλοντικών γενεών. Η ΕτΠ τάσσεται επίσης υπέρ των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο και δεξιότητες για τη διευκόλυνση της μετάβασης σε μια κλιματικά ουδέτερη, αποδοτική ως προς τη χρήση των πόρων και ανταγωνιστική οικονομία, κατάλληλη εξοπλισμένη για την ψηφιακή εποχή·

23. καλεί την Επιτροπή, αφού διατυπώσει εκ νέου τις προτάσεις της, λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική και δημοσιονομική ζημία λόγω της νόσου COVID-19, να παρουσιάσει λευκή βίβλο για την αναμόρφωση της οικονομικής διακυβέρνησης βάσει της πιθανής θέσπισης ενός τέτοιου χρυσού κανόνα. Η Επιτροπή θα πρέπει στην αξιολόγησή της να εξετάσει τη θέσπιση και άλλων μέσων, όπως ενός κανόνα δαπανών ⁽¹⁰⁾, ο οποίος θα λαμβάνει υπόψη την τάση οικονομικής ανάπτυξης και το επίπεδο του χρέους και θα επιβάλλει όριο στην ετήσια αύξηση των συνολικών δημοσίων δαπανών και θα μπορεί να συμβάλει στη διασφάλιση της δημόσιας εμπιστοσύνης μέσω της ενίσχυσης της διαφάνειας, της μείωσης του διοικητικού φόρτου και της εξεύρεσης ισορροπίας μεταξύ της δημοσιονομικής πειθαρχίας και της διαφύλαξης επαρκούς ικανότητας για δημόσιες επενδύσεις.

⁽⁶⁾ Eurostat, κωδικός δεδομένων: TEC00022.

⁽⁷⁾ Ευρωπαϊκό Δημοσιονομικό Συμβούλιο (2019) — Αξιολόγηση των δημοσιονομικών κανόνων της ΕΕ με έμφαση στη νομοθεσία του εξάπτυχου και του δίπτυχου, σ. 76.

⁽⁸⁾ COM(2020) 55 final, σ. 10.

⁽⁹⁾ ΕτΠ — Γνωμοδότηση: Αξιοποίηση στο έπακρο της ευελιξίας στο πλαίσιο των υφιστάμενων κανόνων του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης — Εισηγήτρια: Olga Zrihen (BE/PES), εγκρίθηκε στις 9/7/2015 (ΕΕ C 313 της 22.9.2015, σ. 22).

⁽¹⁰⁾ Οφέλη και μειονεκτήματα ενός «κανόνα δαπανών», καθώς και ενός «χρυσού κανόνα», στο δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ. Μελέτη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/645732/IPOL_STU\(2020\)645732_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/645732/IPOL_STU(2020)645732_EN.pdf)

Ευρωπαϊκό Εξάμηνο

24. υπενθυμίζει ότι η οικονομική διακυβέρνηση, η οποία εφαρμόζεται στην πράξη μέσω του κύκλου συντονισμού του Ευρωπαϊκού εξαμήνου, πάσχει από έλλειψη αποτελεσματικότητας όσον αφορά την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων. Υπογραμμίζει επίσης ότι το εύρος των μεταρρυθμίσεων που εξετάζονται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού εξαμήνου δεν έχει καθοριστεί ποτέ σε ευρωπαϊκά νομικά κείμενα, ιδίως όσον αφορά τη σημασία τους και την προστιθέμενη αξία τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Θεωρεί ότι αυτή η έλλειψη ορισμού περιορίζει τις πιθανές αλληλεπιδράσεις μεταξύ των μεταρρυθμίσεων που πραγματοποιούνται σε εθνικό επίπεδο και των ενωσιακών πολιτικών (νομοθεσία και δημοσιονομικός προγραμματισμός) και εγείρει ζήτημα επικουρικότητας. Συμφωνεί δε με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, θα πρέπει στο μέλλον να δοθεί έμφαση στην περιβαλλοντική διάσταση της κοινωνικής, οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής και της πολιτικής για την απασχόληση των κρατών μελών·

25. επαναλαμβάνει ότι ένας από τους κύριους λόγους αυτής της περιορισμένης αποτελεσματικότητας είναι η ανεπαρκής συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών αρχών ως εταίρων στον σχεδιασμό και την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων, παρότι το 36 % όλων των συστάσεων ανά χώρα απευθύνεται άμεσα σε τοπικές και περιφερειακές αρχές και το 83 % αυτών έχουν εδαφική διάσταση ⁽¹¹⁾·

26. είναι πεπεισμένη ότι η πρότασή της για έναν κώδικα δεοντολογίας για τη συμμετοχή τοπικών και περιφερειακών αρχών στο Ευρωπαϊκό εξάμηνο ⁽¹²⁾ εξακολουθεί να είναι σε θέση να αποκαταστήσει αυτήν την έλλειψη αποτελεσματικότητας, λαμβάνοντας καλύτερα υπόψη τις τοπικές και περιφερειακές πραγματικότητες, καθώς και ότι η εφαρμογή της παραμένει απαραίτητη, πολλών δε μάλλον δεδομένου ότι, από το 2019, το Ευρωπαϊκό εξάμηνο παρείχε κατευθυντήριες γραμμές για την πολιτική συνοχής, η διαχείριση των οποίων είναι επιμερισμένη μεταξύ όλων των επιπέδων διακυβέρνησης·

27. ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προωθήσει τον προβληματισμό σχετικά με τη διοικητική ικανότητα και τη δημοσιονομική αποκέντρωση στα κράτη μέλη, με στόχο, σύμφωνα με τα συντάγματα των κρατών μελών και την αρχή της επικουρικότητας, να ελέγχει εάν τα καθήκοντα που ανατίθενται στις τοπικές και περιφερειακές αρχές ευθυγραμμίζονται με τους ανθρώπινους, τεχνικούς και οικονομικούς πόρους που έχουν στη διάθεσή τους·

Διαφάνεια και δημοκρατική νομιμοποίηση

28. πιστεύει ότι η δημοκρατική νομιμοποίηση του ευρωπαϊκού συστήματος οικονομικής διακυβέρνησης είναι πολύ αδύναμη και ότι αυτό θέτει σε κίνδυνο όχι μόνο την ίδια την οικονομική διακυβέρνηση, αλλά και το ευρωπαϊκό εγχείρημα στο σύνολό του·

29. επικροτεί τη συμπερίληψη του τομέα της προστασίας του κλίματος στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και αναμένει ότι θα παρέχει σαφή παρακολούθηση και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των μέτρων για την προστασία του κλίματος, ούτως ώστε να καταστεί πιο απτή η πρόοδος σε εθνικό επίπεδο όσον αφορά την υλοποίηση των στόχων του Εξαμήνου·

30. εφιστά την προσοχή της Επιτροπής και των συννομοθετών στο γεγονός ότι η καλύτερη συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών αρχών στο Ευρωπαϊκό εξάμηνο μέσω ενός κώδικα δεοντολογίας θα οδηγούσε επίσης σε καλύτερη αντιπροσωπευτικότητα των αποφάσεων και καλύτερη νομιμοποίηση του εξαμήνου, και, ως εκ τούτου, της οικονομικής διακυβέρνησης, γενικότερα·

31. υποστηρίζει μια μεταρρύθμιση της Ευρωομάδας, το καθεστώς της οποίας πρέπει να επισημοποιηθεί και να επικαιροποιηθεί με στόχο την επίτευξη μιας ενιαίας προεδρίας, την ενίσχυση της λογοδοσίας έναντι του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και τη μεγαλύτερη διαφάνεια των εργασιών της, αρχής γενομένης από τη δημοσίευση όλων των πρακτικών με λεπτομερή τρόπο·

32. υπενθυμίζει στο πλαίσιο της Διάσκεψης για το μέλλον της ΕΕ την πεποίθησή της ότι το πρόβλημα του ελλείμματος δημοκρατικής νομιμοποίησης, από το οποίο υποφέρει η ΕΕ και η οικονομική διακυβέρνησή της, μπορεί να επιλυθεί μόνο εάν οι Ευρωπαίοι πολίτες πειστούν ότι μέσω αυτής απαντώνται όλοι οι μείζονες προβληματισμοί τους. Τα κοινωνικά πρότυπα, η απασχόληση, η προστασία του περιβάλλοντος, οι πτυχές της βιωσιμότητας σύμφωνα με τους ΣΒΑ των Ηνωμένων Εθνών και η καταπολέμηση των ανισοτήτων δεν μπορούν να θεωρηθούν δευτερεύουσες αξίες σε σχέση με τις μακροοικονομικές και δημοσιονομικές επιταγές. Συνεπώς, η ΕτΠ υποστηρίζει πως η Διάσκεψη για το Μέλλον της ΕΕ πρέπει να μπορεί να συζητήσει τις αλλαγές στην οικονομική διακυβέρνηση που επέφερε η Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης·

33. θεωρεί ότι πρέπει να συνεχίσουν να καταβάλλονται προσπάθειες για την αντιμετώπιση των δυσκολιών στη ζώνη του ευρώ με την αποκατάσταση των υγιών δημόσιων οικονομικών, τη δημιουργία ενός εύρωστου τραπεζικού συστήματος, την πρόοδο προς μία Φορολογική Ένωση και την ενθάρρυνση της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης·

⁽¹¹⁾ ΕτΠ Εδαφική ανάλυση σχετικά με τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις.

⁽¹²⁾ ΕτΠ Γνωμοδότηση: Βελτίωση της διακυβέρνησης του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου: ένας κώδικας δεοντολογίας για τη συμμετοχή των τοπικών και των περιφερειακών αρχών — Εισηγητής: Rob Jonkman (NL/ECR), εγκρίθηκε στις 11 Μαΐου 2017 (ΕΕ C 306 της 15.9.2017, σ. 24).

Οικονομική διακυβέρνηση και πανδημική κρίση

34. υπογραμμίζει ότι οι τοπικές και περιφερειακές αρχές βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της καταπολέμησης της πανδημίας της COVID-19 που πλήττει σοβαρά την Ευρώπη, δεδομένης της σημαντικής ευθύνης τους όσον αφορά την υγεία, την κοινωνική προστασία και την υποστήριξη της οικονομίας. Στην Ιταλία και την Ισπανία, δύο από τα κράτη μέλη που έχουν πληγεί περισσότερο, οι τοπικές και περιφερειακές αρχές είναι επίσης υπεύθυνες για περισσότερο από το 90 % των δαπανών για την υγεία ⁽¹³⁾. Ενώ πολλά στοιχεία δαπανών παρουσιάζουν απότομες αυξήσεις, τα έσοδα των τοπικών και περιφερειακών κυβερνήσεων μειώνονται και σηματοδοτούνται από την άνευ προηγουμένου επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας. Αυτό έχει μείζονα αντίκτυπο στην ισοσκελίση του προϋπολογισμού πόλεων και περιφερειών και κατά συνέπεια στην ισοσκελίση του προϋπολογισμού των κρατών μελών.

35. υπενθυμίζει ότι σε πολλά κράτη μέλη οι τοπικές και περιφερειακές αρχές υπόκεινται σε αυστηρούς εθνικούς δημοσιονομικούς κανόνες που περιορίζουν την αύξηση των δαπανών τους και τις αναγκάζουν να εξισορροπήσουν ή να περιορίσουν το έλλειμμα ή/και το χρέος τους σε συχνά πολύ χαμηλά επίπεδα σε σύγκριση με αυτά των κρατών.

36. καλεί την Επιτροπή, το Κοινοβούλιο και τα κράτη μέλη να μην υποτιμήσουν τον κίνδυνο επιδείνωσης των περιφερειακών αποκλίσεων που δημιουργεί η κρίση λόγω COVID-19, για τρεις βασικούς λόγους: i) οι επιπτώσεις στην υγεία είναι έντονα τοπικές, ορισμένες περιφέρειες ή πόλεις πλήττονται δυσανάλογα λόγω του αριθμού των περιπτώσεων και είναι λιγότερο ή περισσότερο ικανές να αντεπεξέλθουν· ii) πέρα από τον άμεσο αντίκτυπο της έκτακτης ανάγκης στις περιοχές που έχουν πληγεί σκληρότερα, η παράταση ή αυστηροποίηση των προληπτικών μέτρων θα εντείνει την οικονομική επιβράδυνση και, κατά συνέπεια, τη χρηματοοικονομική δυσχέρεια των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και των αυτοαπασχολούμενων που συνιστούν έναν από τους βασικούς πυλώνες πολλών περιφερειακών οικονομικών, καθώς και των τοπικών και περιφερειακών αρχών· iii) ορισμένοι οικονομικοί τομείς (π.χ. τουρισμός) επηρεάζονται δυσανάλογα και, επομένως, ο οικονομικός αντίκτυπος στο υποεθνικό επίπεδο θα εξαρτηθεί από τις τοπικές και περιφερειακές ειδικεύσεις ανά κλάδο και από την έκθεση σε παγκόσμιες αλυσίδες αξίας.

37. καλεί συνεπώς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη να καταρτίσουν σαφή χάρτη πορείας μαζί με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές, προκειμένου να τους παράσχουν βοήθεια ώστε να επιτύχουν πάλι βιώσιμους ισοσκελισμένους προϋπολογισμούς, λαμβάνοντας υπόψη τον ασύμμετρο αντίκτυπο της συνεχιζόμενης πανδημίας και ότι η ανάκαμψη θα πρέπει να είναι βιώσιμη όχι μόνον από περιβαλλοντική και κοινωνική άποψη αλλά και από οικονομική.

38. πιστεύει ότι η τρέχουσα κατάσταση αναδεικνύει το πραγματικό κόστος των πολιτικών λιτότητας που ακολούθησαν την κρίση της ευρωζώνης, ιδίως όσον αφορά την υποεπένδυση σε βασικές δημόσιες υπηρεσίες. Η λιτότητα δεν μπορεί για άλλη μια φορά να είναι η απάντηση σε αυτήν τη νέα κρίση. Οι στρατηγικές ανάκαμψης θα πρέπει να περιλαμβάνουν φιλόδοξα σχέδια δημόσιων επενδύσεων, με στόχο την ενεργοποίηση οικολογικά και κοινωνικοοικονομικά βιώσιμης ανάκαμψης σε περιφέρειες και πόλεις της ΕΕ.

39. είναι πεπεισμένη ότι μετά από την πανδημική κρίση, περισσότερο από ποτέ, το ευρωπαϊκό δημοσιονομικό πλαίσιο πρέπει να επανεξεταστεί ώστε να μην καταστούν για άλλη μια φορά οι δημόσιες επενδύσεις και οι δημόσιες υπηρεσίες η μεταβλητή αναπροσαρμογής για μελλοντικά προγράμματα δημοσιονομικής εξυγίανσης.

Βρυξέλλες, 10 Δεκεμβρίου 2020.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών
Απόστολος ΤΖΙΤΖΙΚΩΣΤΑΣ

⁽¹³⁾ ΟΟΣΑ (2020) — Covid-19 and Inter-governmental Fiscal Relations: Early responses and main lessons from the financial crisis (Η νόσος COVID-19 και οι διακρατικές φορολογικές σχέσεις: Αρχικές απαντήσεις και κύρια διδάγματα από τη χρηματοπιστωτική κρίση), COM-CTPA-ECO-GOV-CFE(2020)2.